

питань щодо їх дійсності, практика укладення виконання односторонніх застережень залишається в Україні невідзначеною. Зважаючи на те, що дана проблема неодноразово вирішується і в зарубіжних країнах, існує нагальна

потреба в подальшому доктринальному обґрунтуванні можливості чи неможливості застосування саме односторонніх третейських застережень, що було б закріплено у законодавстві та відображено у судовій практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів : Указ Президента України від 10 травня 2006 року №361/2006 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 19. – Ст. 1376.
2. Про третейські суди : Закон України від 11 травня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 35. – Ст. 412.
3. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25. – Ст. 198.
4. Рожкова М. А. Договорное право : соглашения о подсудности, международной подсудности, примирительной процедуре, арбитражное (третейское) и мировое соглашения / М. А. Рожкова, Н. Г. Елисеєв, О. Ю. Скворцов ; Под общ. ред. : Рожковой М. А. – М. : Статут, 2008. – 525 с.
5. Ануфриева Л. П. Международное частное право : в 3 т. – Т. 3 : Трансграничные банкротства. Международный коммерческий арбитраж. Международный гражданский процесс / Л. П. Ануфриева. – М. : Бек, 2001. – 768 с.
6. Давыденко Д. Л. Как избежать судебного разбирательства : Посредничество в бизнес-конфликтах / Д. Л. Давыденко ; Российский центр примирительных процедур. – М. : Секрет фирмы, 2006. – 168 с.
7. Притика Ю. Д. Міжнародний комерційний арбітраж : питання теорії і практики / Ю. Д. Притика. – К. : Ін Юре, 2005. – 516 с.
8. Третейське застереження, рекомендоване Постійно діючим третейським судом при ТПП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ucci.org.ua/arb/3rdtrib/ua/clause.html>
9. Benjamin G. Davis Pathological Clauses: Frederic Eisemann's Still Vital Criteria / G. Benjamin Davis // Arbitration International. – 1991. – Vol. 7. – No. 4. – P. 365–389.
10. Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій : Роз'яснення Вишого господарського суду від 31 травня 2002 року № 04-5/608 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v_608600-02
11. Европейская конвенция о внешнеторговом арбитраже (от 21 апреля 1961 года) // Международные контракты : сб. междунар. нормат. актов. – 2003. – С. 352–363.
12. Соглашение между Торгово-промышленной палатой Российской Федерации и Торгово-промышленной палатой Украины в области коммерческого арбитража от 01 июля 1999 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.tpprf-mkac.ru/ru/component/download/doc_download/47
13. Умови надання споживчого кредиту фізичним особам («Розстрочка») (Стандарт), затверджені Головою ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.juniorbank.com.ua/media/files/Docs/4_Loans/RU/5_3_3er.doc

УДК 347.922

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ: ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ

Грабовий О.А.,
аспірант заочної форми навчання

Інститут законодавства Верховної Ради України

У статті досліджуються основні підходи до розуміння правової природи «повноважень органу юридичної особи» в цивільному праві та процесі. На основі комплексного аналізу правових концепцій та нормативно-правових актів автор дійшов висновку, що за своєю сутністю повноваження органу юридичної особи є самостійним правовим явищем. Обґрунтовано, що на законодавчому рівні є неприпустимим отождолення категорій «повноваження органу юридичної особи» та «представництво».

Ключові слова: цивільний процес, представництво, орган юридичної особи.

Грабовой А.А. / ПОЛНОМОЧИЯ ОРГАНА ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА: К ПОСТАНОВКЕ ВОПРОСА / Институт законодательства Верховной Рады Украины, Украина

В статье исследуются основные подходы к пониманию правовой природы «полномочий органа юридического лица» в гражданском праве и процессе. На основе комплексного анализа правовых концепций и нормативно-правовых актов автор приходит к выводу, что за своей сущностью полномочия органа юридического лица являются самостоятельным правовым явлением. Обосновано, что на законодательном уровне является недопустимым отождествление категорий «полномочия органа юридического лица» и «представительство».

Ключевые слова: гражданский процесс, представительство, орган юридического лица.

Grabovoy A.A. / THE POWERS OF AN ORGAN OF THE LEGAL PERSON: THE RAISING OF THE QUESTION / Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, Ukraine

Broken author research problematic of the basic approaches regarding the delimitation of the legal nature of the powers of an organ of the legal person and the representative is an important scientific research, which acquires the practical application. The article examines the main approaches to the understanding of the legal nature of the «powers of the authority of a legal entity» and representation in civil law and process. Content research the author manages to explore the classical heritage of understanding authority organ of the legal person, as well as widely and deeply analyzes the modern domestic research on these issues.

Therefore, the author notes that the main difference of the categories is that an organ of the legal person and the legal person is the sole subject of the law. Instead, the representative in relation to the principal is an independent entity and only acting in its best interest. Among other features worth mentioning about the reason of termination, purpose and urgent nature. Named criteria allow precisely the essence of the relationship. In fact, a clear understanding of the powers of an organ of the legal person will facilitate the proper classification and definition of the relationship between the principal and the agent.

On the basis of a comprehensive analysis of legal concepts and legal acts, the author concluded that the essence of the powers of the organ of the legal person is an independent legal phenomenon. Substantiated that at the legislative level is not valid identification categories «powers of the authority of a legal entity» and «representation».

Alarms for the problem can be solved using legal norms that would more clearly governed difference powers authority of a legal entity from the representation.

The author stressed that the initial problem requires further scientific developments establishing similarity corporate representation and powers of an organ of the legal person.

Key words: civil process, representation, body of legal entity.

Постійне удосконалення галузей права, поява нових правових норм та інститутів зумовлює не лише складність у їхньому розумінні, але й в практичному застосуванні. У цих умовах необхідність у професійній правовій допомозі є особливо помітною.

На жаль, досліджувана проблема розроблена на низькому теоретико-методологічному рівні. Так, доктриною представництва не сформовано комплексного дослідження правової природи повноважень органу юридичної особи, а законодавцем нерідко ототожнюються категорії «повноваження органу юридичної особи» та «представництво». У зв'язку з цим наукові розробки не набули подальшого практичного розвитку та правильного тлумачення вже існуючих норм цивільного права та процесу.

Слід відзначити, що порушена проблема частково вивчалась радянськими науковцями: І. М. Ільїнською, Л. Ф. Лесніською, Д. М. Чечотом; російськими вченими: Б. Б. Черепакіною, І. П. Грешніковою, Е. В. Бодановим, П. В. Степановим. Серед вітчизняних дослідників варто відзначити праці Ю. Рябченка, С. В. Толокольнікова, Л. Л. Нескородженної та ін.

Метою статті є розмежування правової природи представництва та повноваження органу юридичної особи, формування висновків щодо ефективності їх практичного застосування та подальшого вдосконалення у вітчизняній науці та відповідних нормативно-правових актах.

В науці цивільного права та процесу не сформовано єдиної точки зору щодо розмежування категорій «повноваження органу юридичної особи» та «представництво». Грунтовні дослідження цієї проблеми розпочалися на початку XIX ст. Проте, на сьогодні правовою наукою не сформовано єдиного доктринального підходу до вирішення досліджуваної проблеми. Це пов'язано з тим, що є досить дискусійним питання: «Чи слід вважати дії органу юридичної особи діями самої особи, чи це є дії представника?».

Варто зазначити, що словосполучення «від імені особи, яку представляють» за своїм змістом в матеріальному та процесуальному представництві дещо відрізняються. Так, в матеріальному праві під цим словосполученням слід розуміти дії, які створюють правовий результат для довірителя [8, с. 9]. Натомість, в процесуальному аспекті, дії представника не створюють правових наслідків для довірителя, адже він вступає в правовідносини з судом, тому його дії є результатом для суду. І лише за допомогою суду довіритель отримує ті чи інші права та обов'язки.

Відомо, що науковою думкою виокремлено дві концепції, які ґрунтуються на протилежних теоріях сутності юридичної особи: реалізації та фікції [15, с. 75].

Ряд вчених розглядають орган юридичної особи як її представника. На думку науковців, правові норми, які регулюють повноваження органу юридичної особи необхідно тлумачити в контексті представництва [9, с. 135].

Як відомо, основоположником досліджуваної концепції є радянський науковець Д. М. Чечот, який ототожнює поняття «представництво» і «повноваження органу юридичної особи». Так, у праці «Учасники гражданского процесса» (1960 р.) науковець зазначає: «Ніякого іншого процесуального становища, крім положення представника юридичної особи її керівник замінити не може» [11, с. 145-146]. У своїх дослідженнях автор опирається на твердження, згідно з яким представники та органи юридичної особи в суді захищають лише права та законні інтереси довірителя (юридичної особи). В зв'язку з цим, правові наслідки діяльності представника розповсюджуються виключно на юридичну особу.

Натомість Б. Б. Черепакін зазначає, що: «В особі свого органу юридична особа є самостійним суб'єктом. Беззаперечним є той факт, що орган юридичної особи представляє права та законні інтереси юридичної особи, проте в жодному разі не можна стверджувати, що орган представляє від імені юридичної особи» [12, с. 423].

Подібної точки зору дотримувались І. В. Шершевський, С. М. Ландкоф, Є. В. Богданов, Д. Степанов, які стверджували, що представництво органу від імені юридичної особи є вимогою представництва [2, с. 472-473; 13, с. 68].

Серед сучасних наукових розробок варто виокремити працю російської вченої Н. В. Козлової. Так, у своїй роботі «Правосубъектность юридического лица» (2005 р.) автор дійшла висновку, що правосуб'єктність юридичної особи як штучного утворення реалізується за допомогою особливого корпоративного представництва, здійснюваного фізичними особами (органами юридичної особи), які будуть пов'язані з юридичною особою корпоративними відносинами. [9, с. 375]. Тобто, на думку дослідниці, повноваження органу юридичної особи необхідно розглядати в аспекті корпоративного (інституційного) представництва.

Проте з даною точкою зору важко погодитись, адже правовідносини, що виникають між фізичними особами, які реалізують повноваження органу юридичної особи, та юридичною особою не завжди є корпоративними [14, с. 77]. На наш погляд, потребує подальшого наукового дослідження з'ясування спільності (тотожності, аналогічності, єдності) повноваження органу юридичної особи з корпоративним (інституційним) представництвом.

Ця точка зору набула нормативного закріплення в ч. 3 ст. 38 Цивільного процесуального кодексу України: «Юридичних осіб представляють їхні органи, що діють у межах повноважень, наданих їм законом, статутом чи положенням, або їхні представники». Наведене формулювання, підкреслює представницький характер дій. Даний факт є підставою для ототожнення повноважень органів юридичної особи з представництвом.

Варто зауважити, що в процесуальному аспекті на представницький характер дій органів юридичних осіб вказує п. 2 ч. 1 ст. 42 Цивільного процесуального кодексу України: «Повноваження представників сторін та інших осіб, які беруть участь у справі мають бути посвідчені довіреністю юридичної особи або документами, що посвідчують службове становище і повноваження її керівника». Таким чином, законодавець наголошує, що керівник чи уповноважений працівник юридичної особи, так само, як і представник за довіреністю, зобов'язаний надати підтвердження своїх повноважень (довіреність, наказ про призначення на посаду, ордер адвоката тощо).

Поряд з цим, доктриною права сформовано протилежну позицію, яка ґрунтується на теорії «фікції». Відповідно до досліджуваного підходу, повноваження органу юридичної особи і представництво мають різну правову природу. Так, представник є суб'єктом цивільного права, який наділений правами та обов'язками довірителя. Натомість, орган юридичної особи не може бути таким суб'єктом, адже він не наділений дієздатністю, тому діє виключно від імені та в інтересах юридичної особи.

Досліджуючи повноваження органу юридичної особи І. М. Ільїнська, Л. Ф. Лесніська, І. П. Грешніков дійшли висновку, що особи, які відповідно до установчих документів (статут, засновницький договір тощо), здійснюють представництво юридичної особи, не можуть бути представниками та мати власні інтереси, адже їхня діяльність є діяльністю самої юридичної особи [8, с. 30, 37; 4, с. 200]. Тобто, орган юридичної особи не замінює юридичну особу, а діє в якості цієї юридичної особи.

Підтримуючи вищезазначену точку зору В. А. Анохін, дійшов висновку про те, що обсяг повноважень директора як діяльності в інтересах іншої особи можна дослідити через аналіз правочину. В цьому випадку повноваження представника юридичної особи буде подібним до повноважень агента [1, с. 95]. Отже, спираючись на дане твердження можна дійти висновку, що органу юридичної особи притаманні повноваження юридичної особи.

З даною думкою погоджується і російський цивіліст Є. А. Суханов, який зазначив, що: «Органи юридичної осо-

би не тільки здійснюють управління його діяльністю, а й виступають у майновому обороті від його імені, інакше кажучи, їх дії визнаються діями самої юридичної особи. Вони складають частину юридичної особи і не є самостійними суб'єктами права...» [3, с. 192].

Отже, відповідно концепції «фікції» орган юридичної особи та власне юридична особа виступають як єдиний суб'єкт права. З метою здійснення своїх повноважень, представник наділений власною дієздатністю, натомість орган юридичної особи використовує дієздатність юридичної особи, від імені та в інтересах якої він здійснює цю діяльність.

Поряд з цим, в процесуальному аспекті орган юридичної особи по відношенню до довірителя виступає самостійним суб'єктом права, а відносини між ними носять правовий характер. Варто наголосити, що саме за допомогою суду особа, яку представляють, отримує ті чи інші права чи обов'язки.

Наведені правові позиції є різними, проте їхня єдність полягає в тому, що представник та орган юридичної особи виступають в інтересах юридичної особи та від її імені.

Варто зазначити, що законодавець підтримує другий підхід. Про це свідчить ряд нормативно-правових актів, в яких і набула законодавчого закріплення дана концепція права.

Відтак, в ч. 4 ст. 1 Закону України «Про господарські товариства» зазначено, що: «Господарські товариства можуть набувати майнових та особистих немайнових прав, вступати в зобов'язання, виступати в суді та третейському суді від свого імені». Подібні правові норми закріплені в ст. 92 Цивільного кодексу України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 92 Цивільного кодексу України: «Юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи...», а в ч. 3 ст. 92 Цивільного кодексу України, зазначено, що: «Орган або особа, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступає від її імені, зобов'язані діяти в інтересах самої юридичної особи, добросовісно і розумно та не перевищувати своїх повноважень».

Саме тому, в теорії права під дефініцією «орган юридичної особи» розуміється юридична конструкція, яка створюється з метою формулювання та вираження волі юридичної особи. Це особа чи група осіб, які наділені установчими документами здатністю породжувати права та нести відповідальність за дії чи бездіяльність юридичної особи [10, с. 104].

Дослідивши вищезазначені правові норми, можна дійти висновку, що на законодавчому рівні діяльність органу юридичної особи включає не тільки юридичні, а й фактичні дії. Так, органи і представники зобов'язані діяти в інтересах юридичної особи, адже відповідно до ст. 232 Цивільного кодексу України порушення цього принципу буде підставою для виникнення негативних наслідків (визнання правочину недійсним та/або відшкодування збитків та моральної шкоди, що завдані юридичній особі внаслідок укладення та вчинення цього правочину).

Необхідно зазначити, що в процесуальному аспекті існує ряд характерних особливостей, які відрізняють представника від діяльності органу юридичної особи. Зокрема, за підставою виникнення повноваження представника виникають з волевиявлення юридичної особи чи її органу. Так, відповідно ч. 3 ст. 237 Цивільного кодексу України: «Представництво виникає на підставі договору, закону, акту органу юридичної особи та з інших підстав, встановлених актами цивільного законодавства». При цьому, як свідчить ч. 2 ст. 38 Цивільного процесуального кодексу України дані повноваження залишаються повноваженнями органу юридичної особи. Адже, якщо захист прав та законних інтересів здійснює орган юридичної особи, це не позбавляє юридичну особу права звернутися до представника та надати йому довіреність.

Натомість, повноваження органу юридичної особи виникають на підставі волевиявлення юридичної особи і в жодному випадку юридична особа ним не наділяється. Ці

повноваження посвідчуються документом, що посвідчує службове повноваження чи компетенцію посадової особи.

Беззаперечною підставою розмежування представництва та повноважень органу юридичної особи є наявність строкового характеру вчинення повноважень представником. Поряд з цим, повноваження органу юридичної особи не обмежені в часових рамках, адже ці повноваження є повноваженнями самої юридичної особи.

Варто згадати, що однією з вагомих підстав розмежування досліджуваних категорій є цільове призначення. Як свідчать ч. 3 ст. 92 Цивільного кодексу України та ч. 3 ст. 38 Цивільного процесуального кодексу України юридична особа та її орган мають спільні матеріально-правові інтереси. У зв'язку з цим, ціллію органу юридичної особи є лише захист прав та законних інтересів юридичної особи. Натомість, відповідно до ч. 1 ст. 237 Цивільного кодексу України та ч. 1 ст. 44 Цивільного процесуального кодексу України, п. 9 ч. 1 Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», ч. 4 ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження» ціллію представництва є надання правової допомоги щодо захисту прав та законних інтересів інших осіб. Таким чином, мета представництва є ширшою, адже вона спрямована на захист прав та законних інтересів не лише юридичної особи, але й фізичних осіб, які потребують правової допомоги.

Розглядаючи відмінні риси досліджуваних правових явищ, необхідно згадати про існування правочинів юридичної особи, які не можуть бути вчинені представником. Як приклад, можна назвати ч. 1 ст. 100 Цивільного кодексу України, відповідно до якої участь у товаристві є особистим немайновим правом і не може окремо передаватися іншій особі. Отже, засновник (учасник) не може делегувати свої повноваження представнику, а зобов'язаний здійснювати їх самостійно.

Проаналізувавши аспекти взаємодії категорій «представництво» і «повноваження органу юридичної особи» слід зауважити, що головною їхньою ознакою є вчинення дій від імені та в інтересах інших осіб.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження ми можемо дійти висновку, що між категоріями «повноваження органу юридичної особи» та «представництво» не існує встановленої подібності (отожності, аналогії). Підтвердженням даного аргументу є наявність специфічних особливостей, що відрізняють представництво від повноважень органу юридичної особи.

Так, найвагомішою підставою розмежування досліджуваних категорій є те, що орган юридичної особи і юридична особа є єдиним суб'єктом права. Натомість, представник по відношенню до довірителя є самостійним суб'єктом права та лише діє в його інтересах. Серед інших рис варто згадати про підстави виникнення та припинення, цільове призначення та строковий характер.

На наш погляд, названі критерії дозволяють точніше визначити сутність досліджуваних відносин, адже чітке розуміння повноважень органу юридичної особи сприятиме правильній класифікації та визначенню відносин між довірителем та повіреним.

Досліджувану проблему можна вирішити за допомогою правової норми, яка б більш чітко регулювала відмінність повноважень органу юридичної особи від представництва.

Відтак, норму ч. 1 ст. 92 Цивільного кодексу України пропонуємо викласти в наступній редакції: «Юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів, закону та/або через представника».

Разом з тим, потребує подальшого наукового дослідження встановлення подібності (отожності, аналогічності) корпоративного представництва та повноважень органу юридичної особи. Дане дослідження сприятиме всебічному аналізу досліджуваної проблеми як на загальнотеоретичному рівні, так і в практичному застосуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анохін В. С. Недействительность сделок в практике арбитражного суда / А. С. Анохін // Хозяйство и право. – 2001. – № 8. – С. 95.
2. Боданов Е. В. Правовое положение юридического лица / Е. В. Боданов // Журнал российского права. – 2000. – № 3. – С. 11–112.
3. Суханов Е. А. Гражданское право : в 2 т. : учебник / Е. А. Суханов. – изд. 2-е. перераб. и доп. – Т. 1. – М. : БЕК, 2000. – 354 с.
4. Грешников И. П. Субъекты гражданского права / И. П. Грешников. – СПб. : Юридический центр «Пресс», 2002. – С. 331.
5. Про адвокатуру і адвокатську діяльність : Закон України від 14 серпня 2012 року // Голос України. – 2012. – № 148–149.
6. Про господарські товариства : Закон України від 03 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 18 червня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 2078.
8. Ильинская И. М. Судебное представительство в гражданском процессе : монография / И. М. Ильинская, Л. Ф. Лесницкая. – М. : «Юридическая литература», 1964. – 163 с.
9. Козлова Н. В. Правосубъектность юридического лица / Н. В. Козлова. – М. : Статут, 2005. – 475 с.
10. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практик / В. М. Кравчук. – К. : Істина, 2005. – 720 с.
11. Чечот Д. М. Учасники гражданского процесса / Д. М. Чечот. – М. : Госюриздат, 1960. – 188 с.
12. Черепяхин Б. Б. Труды по гражданскому праву / Б. Б. Черепяхин. – М. : Статут, 2001. – С. 472.
13. Степанов П. В. Компания, управляющая хозяйственным обществом / П. В. Степанов // Хозяйство и право. – 2000. – № 10. – С. 63.
14. Толокольников С. В. Проблемы представительства юридических осіб в кримінальному процесі України / С. В. Толокольников // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – № 17. – С. 74–80.
15. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
16. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.

УДК 347.44

ЦИВІЛЬНИЙ ТА КОМЕРЦІЙНИЙ КОДЕКСИ ЯК ДЖЕРЕЛА РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ ПРАВОЧИНІВ ЗА ПРАВОМ ФРАНЦІЇ ТА НІМЕЧЧИНИ

Діковська І. А.,

д.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена визначенню особливостей застосування Цивільного та Комерційного кодексів до комерційних правочинів у праві ФРН та Франції. Зроблено висновок про те, що норми, які містяться у комерційних кодексах, розглядаються як спеціальні по відношенню до загальних норм цивільних кодексів.

Ключові слова: комерційний правочин, Цивільний кодекс Франції, Комерційний кодекс Франції, Німецьке цивільне уложення, Німецьке комерційне уложення.

Dikovskaya I. A. / ГРАЖДАНСКИЙ И КОММЕРЧЕСКИЙ КОДЕКСЫ КАК ИСТОЧНИКИ РЕГУЛИРОВАНИЯ КОММЕРЧЕСКИХ СДЕЛОК ПО ПРАВУ ФРАНЦИИ И ГЕРМАНИИ / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

Статья посвящена определению особенностей применения Гражданского и Коммерческого кодексов к коммерческим сделкам в праве ФРГ и Франции. Сделан вывод о том, что нормы, содержащиеся в коммерческих кодексах, рассматриваются как специальные по отношению к общим нормам гражданских кодексов.

Ключевые слова: коммерческая сделка, Гражданский кодекс Франции, Коммерческий кодекс Франции, Германское гражданское уложение, Германское коммерческое уложение.

Dikovska I. A. / CIVIL AND COMMERCIAL CODES AS SOURCES OF REGULATION OF COMMERCIAL TRANSACTIONS UNDER THE LAW OF FRANCE AND GERMANY / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

The article deals with the defining of peculiarities of application of Civil and Commercial Codes to commercial transactions in the law of Germany and France. It has been concluded that the rules, contained in the Commercial Codes, are considered as special in relation to the general rules of Civil Codes.

Given that German law distinguishes between bilateral (those which are concluded between merchants) and unilateral or mixed (those which are concluded between merchant and a non-merchant) commercial transactions, the rules, which are applied to them, are classified as: those, which are applicable to both parties of the mixed transaction; those, which are applicable to the merchant in the mixed transaction; those, which are applicable to the different parties of the bilateral commercial transaction.

Rules applicable to merchants and non-merchant in the unilateral (mixed) commercial transaction, include, for example, § 352 of German Commercial Code rules which provide that The rate of interest implied by law as payable in bilateral mercantile transactions, including interest due in the event of delay in the performance of an obligation, is 5 per cent. The same rate of interest is payable in respect of a debt arising out of such a contract where there is an express stipulation for the payment of interest, but the rate thereof is not specified.

Rules applicable only to merchants in bilateral and unilateral (mixed) commercial transaction include the rules which set the level of care that should be observed by the merchant in the transaction.

Key words: commercial transaction, French Civil Code, French Commercial Code, German Civil Code, German Commercial Code.

У праві окремих зарубіжних країн серед масиву приватно-правових правочинів традиційно виділялися комерційні правочини. З часом деякі країни відновилися від такого підходу, однак, останнім часом у країнах ЄС спостерігається тенденція до відродження поняття комерційного правочину, а також спостерігаються певні особливості у правовому регулюванні таких правочинів.

Дослідженням окремих аспектів приватно-правового регулювання правочинів у зарубіжних країнах займалися такі українські вчені як Т. В. Боднар, О. О. Гайдуніт,

А. С. Довгерт, Н. С. Кузнєцова, Р. А. Майданик, С. О. Погрібний. Разом із тим, джерела приватно-правового регулювання комерційних правочинів у праві зарубіжних країн останнім часом досліджувалася недостатньо.

У зв'язку із цим **метою статті** є визначення особливостей застосування Цивільного та Комерційного кодексів до комерційних правочинів у праві ФРН та Франції.

У романо-германській правовій сім'ї комерційний правочин традиційно вважався приватно-правовим правочиним, а відтак, регулювався і регулюється нормами